

LEADERSHIP QUALITIES AS AN IMPORTANT CONDITION FOR THE TRAINING OF FUTURE OFFICERS

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Holiardyk N.A. / Голярдик Н. А.

Candidate of Psychological Sciences, associate professor / к. психол. н., доцент

ORCID: 0000-0001-9624-7582

National Academy of the State Border Service of Ukraine

named after Bohdan Khmelnytskyi, 29000

Національна академія Державної прикордонної

служби України ім. Б. Хмельницького, 29000

Анотація. У тезах розкрито особливості формування лідерських якостей як важливої підготовки майбутніх офіцерів.

Ключові слова: лідерство, лідерські якості, організаторські здібності, лідерська позиція.

Abstract. The theses reveal the peculiarities of the formation of leadership qualities as an important training of future officers.

Key words: leadership, leadership qualities, organizational skills, leadership position.

Становлення сучасних молодих осіб проходить під час їхнього самоствердження, самовираження, формування самооцінки тощо. Перераховані психологічні процеси є природними, оскільки вже в молодому віці у людини проявляється бажання успішно досягти поставлених цілей, коли ще й зростає конкуренція між такими самими особами та перешкодами стають досить високі вимоги до цілеспрямованої та впевненої у собі особистості. Тому молодій особі потрібно формувати та удосконалювати такі здібності і навички, які будуть сприяти її інтеграції в соціум при будь-яких умовах, тобто виробляти лідерську позицію. Домогтися справжніх успіхів, досягти кар'єрного зростання, а відтак створити надійний колектив може тільки та людина, яка володіє якостями лідера [2, с. 200].

У роботах вітчизняних дослідників Є. Горохової, А. Лутошкіна, М. Рожкова, Л. Уманського перераховані універсальні (традиційні) якості, якими має володіти лідер або та особа, яка має здатність до лідерської позиції. Крім загальних якостей, учені виділяють і специфічні лідерські якості (саме ті, які є особливими для підтвердження лідерства).

До загальних (традиційних) лідерських якостей належать:

- ✓ обізнаність (компетентність) у тих галузях знань, в яких найкраще проявляються лідерські здібності;
- ✓ достаньно активна діяльність;
- ✓ вміння проявляти ініціативу, подавати пропозиції;
- ✓ вміння по-товариськи ставитися до інших, вміння доброзичливо спілкуватися;
- ✓ вміння логічно підходити до вирішення завдань, проблем, чітко виявляти причини та продумувати наслідки;
- ✓ здатність наполегливо проявляти себе в певних видах діяльності, доводячи справу до завершення;

- ✓ вміння контролювати свій емоційний стан, поведінку, наявність самовладання;
- ✓ вміння вибрати головне, відзначитися спостережливістю;
- ✓ наявність високого рівня працездатності (бути витривалим, мати фізичну можливість виконувати напружену роботу);
- ✓ здатність самостійно приймати рішення, відповідати за прийняте рішення та за результат;
- ✓ вміння організовано підходити до своїх професійних обов'язків, чітко та послідовно виконувати свою роботу [1, с. 45].

Специфічними лідерськими якостями є:

- чітка організаторська діяльність, що дозволяє тонко відчувати іншу людину;
- психологічне вміння впливати на інших людей, застосовуючи різноманітні засоби впливу;
- чітко виражена лідерська позиція, здатність вдало організувати будь-який вид діяльності [3, с. 97].

Зважаючи на специфіку підготовки курсантів як майбутніх офіцерів, тобто потребу широкої та ґрунтовної фундаментальної підготовки, яка дозволить у майбутньому освоювати нові напрями професійної діяльності, створюватиме умови для різноманітного використання фахівців і постійного вдосконалення їхньої діяльності, зазначимо, що надзвичайно важливою умовою під час освітнього процесу у військових закладах вищої освіти є розвиток лідерських якостей курсантів.

На нашу думку, майбутніх офіцер повинен бути наділений такими особистісними рисами, які б чітко підкреслювали його лідерську позицію, тобто доводили його здатність бути лідером. До таких особистісних рис ми відносимо організаторські здібності, а саме:

- чітка поставка мети та пріоритетних напрямів майбутньої професійної діяльності;
- вміння правильно та розумно розподіляти робочий час;
- вміння якісно опрацювати документну інформацію;
- здатність самостійно вирішувати адміністративні питання;
- вміння визначати головні та другорядні напрями діяльності, важливість/неважливість поставлених завдань тощо;
- бути фізично та морально підготовленим до виконання складних завдань в умовах значного психологічного навантаження тощо.

Необхідність розвивати лідерські якості висвітлюється в наукових дослідженнях В. Романова, який здібності, притаманні для організатора, розглядає в аспекті соціально-психологічних особистісних якостей людини. Саме такі якості, на думку науковця, сприятимуть ефективному здійсненню особою-лідером професійної діяльності в рамках управління. Такими організаторськими особистісними якостями (говоримо про здібності управлінця/керівника) є:

- 1) вміння рішучо та наполегливо виконувати управлінські обов'язки, цілеспрямовано приймати рішення;

2) вміння самостійно аналізувати ситуацію, підбирати форми та методи діяльності, самостійно організовувати будь-який вид роботи та прогнозувати результат;

3) здатність та сміливість брати на себе відповідальність як за прийняття рішень, так і за результат виконаної роботи;

4) здатність правильно організувати будь-який вид роботи, раціонально скласти план виконуваної діяльності;

5) здатність брати на себе роль організатора, поводиря, тим самим мотивуючи та спонукаючи людей до виконання професійних обов'язків та налаштовуючи їх на успіх в досягненні поставленої мети [4, с. 148].

Беручи до уваги зазначені вище теоретичні положення та думки відомих зарубіжних та українських учених щодо феномену лідерства та лідерських якостей, зауважимо, що явище лідерства відзначається вмінням керувати колективом в такому ракурсі, коли підлеглі будуть довіряти своєму начальнику, поділяти його думку, ідеї, пропозиції тощо.

В основі такого підходу до лідерської (організаторської) діяльності лежить вміння керівника (лідера) збирати навколо себе однодумців, притягуючи до себе людей своїми вчинками та ставленням, тим самим викликаючи в людей почуття захоплення і любові. Поняття «лідерство» – досить широке поняття, але, нашу думку, характеризується перш за все вмінням впливати на оточення та притягувати до себе людей, що залежить від співвідношення особистих якостей лідера з якостями тих, на кого він хоче вплинути.

Вищесказане доводить, що практично будь-який прояв лідерства в тій чи іншій сфері людської життєдіяльності так чи інакше пов'язаний із взаємодією і взаєминами між окремими індивідами і групами, тобто феномен лідерства має соціально-психологічний характер.

Отже, проаналізувавши психолого-педагогічну літературу, у якій маємо різні наукові підходи до визначення лідерських якостей особистості, можемо сказати, що лідерські якості – це риси, які забезпечують ефективне лідерство, тобто здатність виділитися в конкретній справі й приймати відповідальні рішення в складних ситуаціях; використовувати інноваційні підходи для розв'язання проблеми; успішно впливати на послідовників у напрямі досягнення спільних цілей; створювати позитивну соціально-психологічну атмосферу в колективі. Саме тому в умовах сучасних політичних та історичних подій у нашій країні надзвичайно важливим та актуальним завданням військових ЗВО є формування лідерської позиції у курсантів – майбутніх офіцерів.

Література

1. Алфімов Д. В. Зміст феномену «лідерські якості особистості». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2010. Вип. 11 (64). С. 44–51.

2. Коваленко О.Е., Шматков Є.В., Брюханова Н.О., Корольова Н.В. *Методика професійного навчання*. Харків : ВПП «Контраст», 2008. 488 с.

3. Кузнецов М.А., Особливець Я.А. *Емоційно-вольові та особистісні*

особливості впевненої поведінки. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. Психологія. № 46. Ч. I. Харків, 2013. С. 96-109.

4. Ратич Б. Організація, зміст і методика дослідно-експериментальної роботи з формування у курсантів готовності до лідерства. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія : Педагогіка та психологія*. 2015. Вип. 758. С. 147–155.